

O původu názvu obce Broumy

Roman Donda

(duben 2023)

Pátrání po stopách názvu obce Broumy na Křivoklátsku v historických textech, srovnání výkladů badatelů, odhalení tohoto místního jména pomocí odborné literatury a ve světle archeologických nálezů. Keltské osídlení v okolí Broum.

Obsah

Úvod	
1. Ve stínu legend o Přemyslovcích	3
2. Po stopách původu místního jména Broumy, texty z doby Karla IV.	5
3. Dotaz kronikáře obce do Národní knihovny v roce 2010	6
4. První písemná zpráva o obci	10
5. Pokus o výklad jména obce od Karla Žďárského	10
6. Má se psáti německy Braum, rozhodla vrchnost	11
7. Verze výkladu spisovatele Otomara Dvořáka	12
8. Stradonické oppidum a jeho blízké okolí	13
9. Keltské osídlení zdejšího kraje, nález keltských duhovek v Broumech	15
10. Bruma, Brumaec, Broumaire, keltská etymologie	17
11. Pár slov o keltské mytologii a legendách	21
12. Stradonice a keltské slovo Stradon, Welys	21
13. Závěrem pátrání po původu jména obce	23

Keltské symboly: kresba Jakub Donda (2022)

Úvod

V následujícím textu se budu snažit postupně seznámit čtenáře se všemi známými snahami o vysvětlení původu názvu obce Broumy. Chronologicky je zvolen postup od nejstarších událostí a každého, kdo se zabývá historií, může přehled zaujmout právě pro zajímavé detaily. Čerpal jsem ze stránek několika autorů, kteří se o historii obce podrobněji zajímali a jde vlastně o menší detektivní pátrání.

Prostudoval jsem celou řadu hypotéz, snažících se objasnit vznik názvu obce Broumy. Mnohé z nich se bohužel ukázaly být spíše ne zcela dotaženými pokusy a přáními nadšených vlastenců, regionálních badatelů, ale také odborníků na toponomastiku (odborný výklad zeměpisných názvů). Pokusy a přáními sestavenými patrně s těmi nejlepšími úmysly, ale používajícími příliš zjednodušená řešení, nebo naopak zakládající si na své neobvyklosti a mimořádnosti. Postupně vás jimi provedu.

Toto bádání čtenáře nakonec zavede do překvapivého konce, kde se čtenáři otevře dávný svět keltských obyvatel zdejšího kraje s velkými poklady zlatých mincí a bude možné se přesvědčit přímo ve starém francouzsko - keltském slovníku, že název obce Broumy má velmi nápadné spojení s keltským slovem *Bruma*, *Brumaec*. Ale je třeba projít nejprve zmínky o obci a chápání tohoto jména v kronikách a starých textech.

1. Ve stínu legend o Přemyslovcích

Knížete Jaromíra odvázavše, jej sú oblekli a s velikú radostí s ním jeli do Prahy. Tu hned na té cestě kníže Hovorovi za tu věrnost a pomoc mnoho sľiboval a potom více skutkem vyplnil, vsi od svého dvora Kublov, Braumy, Trubín a Hudlice jemu darem dal.

(Václava Hájka z Libočan Kronika česká, podle originálu z r. 1541).

Obr. 1: Mikoláš Aleš. *Jaromír kníže v rukách Vršovců*, 1887

Úvodní citace z Hájkovy kroniky je úryvkem z vyprávění o spiknutí rodu Vršovců proti přemyslovskému knížeti Jaromírovi. Událost se datuje obvykle do r. 1003 a podle několika vyjádření v příběhu došlo k útoku na knížete v období svátku sv. Jana Křtitele, který připadá na 24. červen. Právě k počtě tohoto světce dal totiž přemyslovský kníže na místě své záchrany později vystavět kamennou kapli. Naši předkové žili dříve v těsnějším spojení nejen s přírodou, ale především s pravidelnými cykly a významnými astronomickými událostmi. Tím byl i letní slunovrat, jenž byl významný pro všechny národy a těmto dnům byla přisuzována velká moc a důležitost.

Kníže Jaromír byl družinou Vršovců zajat na lovu v hlubokých křivoklátských lesích a odvečen na Veliz, ve staré češtině „*na jednu horu, kteráž Veliz slove.*“ Zde byl velmi krutě mučen a nebýt statečné pomoci myslivce Hovory, zřejmě by tato událost skončila jeho smrtí. Z vděčnosti dostal zachránce od knížete mnoho darů a mezi nimi i ves Broumy. Celý příběh je zájemcům o české dějiny dostatečně známý a uvádí se v mnoha publikacích, které se zabývají regionální historií. Na Velizu u Kublova byl později vystavěn menší benediktinský klášter a místo je od obce Broumy vzdáleno 2 km jihovýchodním směrem.

V poznámce pod čarou je možné najít odkaz do digitální knihovny, kde si lze přečíst celý tento příběh v Hájkově podání.¹ Je však užitečné upozornit, že historikové informovali veřejnost o mnoha nesrovnalostech v této kronice. K jeho vyprávění zpracoval kritický komentář např. *Gelasius Dobner (1719–1790)*, který položil základy kritické české historiografie. Obecně se tvrdí, že kronika je sice jazykově cenná, ale objevuje se v ní mnoho výmyslů, jak se shodují historikové; totiž, že „*psal hezké příběhy, nesnažil se však postihnout pravdu*“.

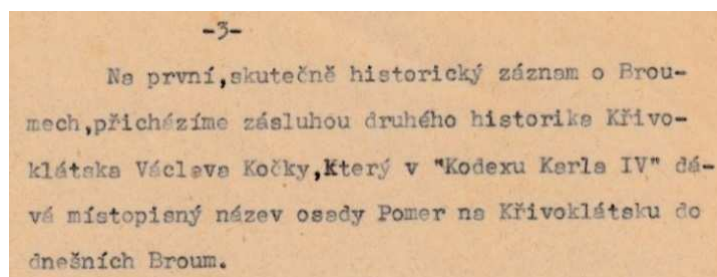
Mnoho kronikářů se ve své době snažilo povzbudit obyvatelstvo k větší oddanosti knížecímu rodu, králi a zemi, k větší katolické víře, a tak bylo hodně příběhů a legend upravených pro podobné účely. Takovým případem jsou také některé záznamy v *Kosmově kronice české*, o jejichž autenticitě lze na základě nových archeologických nálezů pochybovat. Jak tedy proběhla celá událost s Vršovci a knížetem Jaromírem nelze dobře ověřit, a tak nám zůstává pouze samotný příběh Václava Hájka z Libočan. To však nic nemění na hlavním tématu, jímž je hledání původu jména obce Broumy, která se psala v dokumentech minulosti spíše v německém nebo latinském znění. Právě proto docházelo k mnoha chybám

¹ Václav Hájek z Libočan (konec 15. stol. – 18. března 1553 Praha) byl český kronikář, spisovatel a nejprve utrakvistický, od roku 1521 katolický kněz. Kronika obsahuje průkazné informace o archeologických lokalitách v Čechách. Hájkem jsou ale spojovány s různými nesouvisejícími událostmi a okolnostmi. Objevuje se zde například Oppidum Závist u Zbraslavi, Kazín, hradiště Praha Butovice, Tetín a jiné.

v opisech písařů i kronikářů, kteří místní podmínky neznali. V rámci bádání v historických textech je třeba poctivě přiznat, že i několik známých historiků se dopustilo falzifikace dějinných událostí ve prospěch dobové propagandy. Pro badatele není tedy lehkým úkolem najít informace, které odpovídají dobovým skutečnostem.

2. Po stopách původu místního jména Broumy, texty z doby Karla IV.

Jedním z badatelských omylů je údajná zmínka o obci Broumy v Kodexu Karla IV. Tu zmiňuje známý historik Křivoklátska Václav Kočka, jenž prý našel v textu název osady "Pomer" na Křivoklátsku, což považoval za zmínku o obci Broumy. Majestas Carolina byl pouze návrh zemského zákoníku připravený na pokyn Karla IV. v letech 1350–1351. Jeho latinsky psaný text zmiňuje celou řadu tehdejších českých měst, hradů, církevních objektů, k nimž navrhoval uspořádat vlastnická práva, zvláště ve prospěch královského majetku. I když je poměrně náročné toto slovo v rozsáhlém latinském textu najít, při jednoduchém hledání v latinském slovníku lze spolehlivě vyvrátit tuto Kočkovu domněnku. Detailnějším pohledem na obsah Kodexu Karla IV. lze zjistit, že text se týkal spíše velkých měst, hradů a sídel v majetku šlechty nebo církve a nejsou zde zmíněna méně významná manství, jakým byly tehdejší „Broumy“.²

Obr. 2: Ukázka z textu, *Historie obce Broumy*. Václav Pelc.

² Václav Kočka (6. srpna 1875, Čistá – 23. dubna 1951, Praha) byl český poštovní úředník a amatérský regionální historik. V těžišti jeho historického zájmu leželo Kralovicko a Rakovnicko, jejichž historii zpracoval ve svých dvou hlavních dílech, lokalitám mimo tuto oblast se věnoval výjimečně. Sepsal známé *Dějiny Rakovnicka* (1936-39).

[Kodex Karla IV.](#)

Latinsko-český slovník, Josef Pražák, 1936

Guglielmo Volpi: *Vocabolario della lingua Italiana*. Pomério Římané nazývali prostor podél městských hradeb, uvnitř i vně, jenž byl chápán jako posvátný, ve kterém se nesmělo stavět, bydlet ani orat.

Latinské slovo „*pómérium*“ znamená totiž prostor za hradební zdí, pruh půdy, táhnoucí se po celém obvodu města, určený při zakládání města k opevnění. Hradební zeď byla vedena buď uprostřed, na jeho vnější či vnitřní straně, což záleželo na povaze stavby. Původně nemělo být zastavěno soukromými budovami. Historicky je tento prostor dodnes používán v italštině a nazýván „*pomério*“, což bylo v době římského impéria chápáno také jako posvátný prostor, díky tradici převzaté z řeckých a etruských náboženských představ. Podrobněji o pojmu mluví též "Slovník jazyka Italského", G. Volpi, 1941, Florencie. Právě z Volpiho slovníku ve své době čerpala většina tvůrců latinské gramatiky.

Pokud tedy Majestas Carolina zmiňuje slovo nebo jméno "Pomer", jak uvádí historik Kočka, zřejmě ve spojitosti s hradem Křivoklát. Nelze ani omylem považovat "Pomer" za název obce Broumy, Braumy, Braum. Etymologický význam tohoto latinského slova to ukazuje velmi jednoznačně. Obec Broumy je od jakéhokoliv hradu nebo městského opevnění vzdálena velice daleko; v katastru obce nikdy nebylo žádné opevnění nebo hradby. Je zde ještě možnost zkomolení tohoto jména, ale jak uvidíme dále, etymologicky se nachází původ obce Broumy ve zcela jiné jazykové rovině. Nabízí se celkem jednoduchá otázka: jak je možné, že se Václav Kočka a další snaživí badatelé minulosti nepodívali do latinského slovníku?

3. Dotaz kronikáře obce do Národní knihovny v roce 2010

Kronikář obce Broumy, p. Karel Vajs st., napsal v únoru r. 2010 dotaz do Národní knihovny ČR ve věci původu názvu obce. Jeho dotaz souvisí se zmíněným pojmem „*Pomer*“, ale je zde podstatný rozdíl v jeho citaci z Kodexu Karla IV., protože dotaz byl směřován k jinému slovu, a to k názvu Prommen. Pro objasnění této poměrně komplikované snahy o vysvětlení názvu obce je třeba citovat ze zprávy současného kronikáře p. Vajse, tedy s jeho svolením. Pojem *Prommen* byl použit z jiné literatury, a to konkrétně: cit. „*z knihy bývalého broumského učitele a jednoho z řady místních kronikářů, Karla Voleny pod názvem „BROUMY 1358 - 1998“; byla vydána k 640. výročí první písemné zmínky o obci Broumy v roce 1998.*

Otázkou, jak vzniklo, či od čeho bylo odvozeno jméno naší obce, se autor knihy zabývá hned v její první kapitole. Uvádí zde dvě verze českých jazykovědců, jak mohl název Broumy vzniknout. Podle první, v knize uvedené verze, vznikl název Broumy odvozením od údajného staročeského osobního jména BRŮM. Podle druhé verze má jméno Broumy počátek v německých výrazech brennen (hořeti) či die Brunnen (studna, pramen).

Rozhodl jsem se proto pokusit se nalézt daleko více poznatků, které by objasňovaly původ jména naší obce. Krom stávající verze, že název Broumy má původ ve staročeském osobním jménu Brúm, jsem se zaměřil i na další, podle mne zajímavou, verzi. Náznak její existence se sice nachází i okrajově v knize K. Voleny, avšak autor ji nerozvádí. Verze vychází z faktu, že v Kodexu Karla IV je zmíněno manství PROMMEN, přičemž rakovnický regionální

historik upozorňuje na to, že manství Prommen je vlastně manství Broumy. Roku 1399 měl toto manství v držení jistý Jindřich (Heinrich) z Prommendorfu, jinak tedy Jindřich z Broum.“

Je evidentní, že došlo k záměně latin. pojmu Pomer(Kočka) s něm. názvem Prommen(p. Volena). Kodex Karla IV. nebyl psán v němčině, ale v latině. Je tedy třeba přihlídnout i ke gramatickému kmenu tohoto klasického jazyka. V pátrání po výkladu jména obce je to vše snaha velmi významná, ovšem odpověď se potom zcela logicky nese v jiném duchu a způsobu výkladu. Z uvedené odpovědi vyplývá, že spojení s *Prommen* nebo *Pommerlandem* a dále staroslovanského *Pomořany* s místním názvem *Broumy* je velice vzdálené jakémukoliv etymologickému výkladu nebo gramatickému jazykovému spojení. Z archivních materiálů broumského rodáka, kronikáře a badatele Jindřicha Perglera, který se velmi rozsáhle zabýval historií obce, historií lesnictví v křivoklátských lesích však vyplývá, že neexistuje žádný archivní záznam o tom, že by obec Broumy, Braumy, měl v držení zmíněný Jindřich (Heinrich) z Prommendorfu, protože jak lze ověřit v dobových dokumentech, obec byla v letech 1361-1422 královským majetkem (obr. 3). Podle V. Kočky byl však tento Jindřich uváděn jako Jindřich z Broum (velmi počestlé jméno), rychtář obcí Podmokly, Zvíkovec a Broumy. Neexistuje tedy žádný historický pramen, který by Jindřicha jmenoval majitelem manství. Rychtář rozhodně nemohl mít pravomoc po sobě pojmenovat nějakou obec a navíc Broumy, (Braumy nebo Brumy), podle různých možností výkladu existovaly dávno před rychtářem Heinrichem de Broum. Latinská předložka místní příslušnosti „de“ u jména „de Broum“ je v této době dokumentována i na jiných místech království a není šlechtickým titulem, jako je tomu ve Francii. (Např. Louis de Champagne).

Tab. č. VI.

Držitelé obce Broum v historickém přehledu

1315 - 1319	Vilém Zajíc z Valdeka,
1319 - 1325	Česká komora /koruna královská/,
1325 a 1333	Oldřich Pflug,
1333 - 1360	Česká komora /koruna královská/,
1360	Jan, levoboček rýn. falkraběte Rudolfa II.,
1361 -1422	Česká komora /koruna královská/,
1422 - 1454	Aleš Holický ze Šternberka,
1454 - 1460	Česká komora /koruna královská/,
1460 - 1577	Týřovští z Hnziedle /kromě 1 člověka Šimůnka, který patřil k Těbníku,
1577 - 1588	Jan st. z Lobkovic na Těbníce,
1588 - 1686	Schwarzenbergové,
1686 - 1756	Wladsteinové,
1756 - 1848	Hirstenbergové /do zrušení roboty/, dále zde drželi panství až do r. 1929.

Obr. 3: Držitelé obce Broumy v historickém přehledu

Následuje text dotazu:

Dobry den. Jsem kronikář obce Broumy. O původu názvu obce je několik verzí. V kodexu Karla IV. je zmiňováno manství "Prommen", tedy místo které podle názoru některých historiků dnes nese název Broumy. Srovnajte prosím město Broumov u Tachova, které neslo dříve jméno "Prommenhof". Obě tato místa leží na trase tzv. "zlaté stezky", která spojovala Prahu s Německem. V Německu na této trase leží osada rovněž jménem "Prommenhof. Tato osada patří k městu Plössberg, které kolem r. 1350 bylo ve vlastnictví české koruny.

Otázka: 1: je možné, že jméno Prommen je původu slovanského, podobně jako název území na pobřeží Baltického moře pod názvem "Pommern" (Vorpommern, Pommernland). Význam: po more = u moře? 2. Jaký význam by toto příp. staroslovanské jméno mohlo mít? 3. Který zdroj by na toto téma mohl pojednávat? 4. Jak bylo toto příp. staroslovanské jméno převedeno (přeloženo) na podobu Broumy, Broumov?

Protože je to v našem pátrání mimořádně významná a odborná snaha, je důležité citovat tuto odpověď. Může se stát, že za nějaký čas odkaz nebude aktivní. Detailní odpověď lze aktuálně najít na webu Národní knihovny ČR.³

Dobry den,

podle knihy „Místní jména v Čechách“ se ve spojení s obcí Broumy vyskytovala v listinách následující pojmenování:

1358, 10 Mart., Lutoborius quondam de Brum in Brum, uvedeno v: Sedl. z A. křižovn. v Praze;

1384 Mathias de Brum, uvedeno v: Archiv český. 1921, roč. 31, s. 179. Záznam č. 84;

1434 Jakubec z Brum za Berúnem, uvedeno v: Archiv Český. 1909, roč. 26, s. 106-107;

1541 Braumy (ves), uvedeno v: HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. Kronyka Czeská. 1541, 100 a;

1558 ve vsi Braumich (k Točníku) uvedeno v: Desky zemské větší 86 P 12;

1845 Braum (Braumy), uvedeno v: SOMMER, J.G. Das Königreich Böhmen. XIII, Rakonitzer Kreis. Prag: Friedrich Ehrlich, 1845. s. 286;

Jméno Broumy pak znamená ves Broumů, tj. Broumovy rodiny (ze staročeského osobního jména Brúm). Kniha dále uvádí, že jméno Brúm z češtiny vysvětlit nelze. V němčině se osobní jméno Brum vyskytuje jen v několika místních jménech na dolnoněmeckém území a jeho původ není znám.

³ Dopis kronikáře obce do Národní knihovny:

[Dotaz kronikáře obce z r. 2010](#)

Podobá se pravdě, že jako staročeské *Brúm* tak německé vzácné (a spíše pochybné) *Brum* vzniklo ze starohornoněmeckého *brûn* asimilací "n" v "m" podle počátečního "b". V němčině se der (die) Braune říká o lidech s tmavými vlasy a obvykle také s tmavou pletí, pak o zvířatech hnědé barvy, zejména často o koních a konečně o medvědu, králi zvířat v germánských zvířecích bájích; z toho se vyvinulo vlastní jméno Braun. Ono adjektivum *brûn* se často vyskytovalo ve složených osobních jménech, např. Brunfrid, Brunhard, Brunman, Brunulf.

Jak píšete, německý název obce Broumov u Plané na Tachovsku je Prommenhof. Kniha "Místní jména v Čechách" u této obce uvádí, že německé jméno je utvořeno z české předlohy docela pravidelně tím způsobem, že za českou příponu "ov" je substantivum Hof. H.Gradl [= GRADL, H. Die Ortsnamen in Fichtelgebirge und in dessen Vorlande. Archiv für Geschichte und Altertumskunde von Oberfranken 1890, 18, H. 1, s. 131.] nehledě k písarské zkomolenině české předlohy, pokládal něm. jméno za původní a vykládal je "Hof unter oder in den brâmen, Bromen" a toto ap. odvozoval ze starohornoněmeckého *brâme* schw. M. "Dorn -, Brombeerstrauch (ostružiní)". Pro obec Broumov se v listinách uvádí v roce 1523 pojmenování Bruhmovic, též Prumhovic, od roku 1594 jsou jmenovány varianty německého pojmenování (1594 Promenhoffie, 1605 Promenhof ...).

K vysvětlení původu bavorské obce *Prommenhof*, která je součástí města *Plößberg*, bohužel nemáme dostatek vhodných pramenů. Ve fondu NK ČR jsme našli publikaci "*Lexikon bayerischer Ortsnamen*", v této knize je však vysvětlen pouze vznik názvu města *Plößberg*. Doporučili bychom Vám obrátit se v tomto směru spíše na německé knihovny (např. Bavorskou státní knihovnu <http://www.bsb-muenchen.de/>), které by měly mít ve svém fondu publikace věnované původu názvu německých obcí. V Čechách by také bylo možné kontaktovat knihovnu Goethe-Institutu. Trasu tzv. *Norimberské cesty*, kterou nejspíše zmiňujete, popisuje velmi podrobně *článek Ivana Vávry*. V souvislosti s touto cestou však nezmiňuje Broumov u Plané, ani podle přiložené mapky se nezdá, že by cesta vedla přímo touto obcí, jako nejsevernější přechod je zde uveden Pavlův Studenec. Popis trasy na německé straně končí u falckého města Bärnau a osada Prommenof není též zmíněna.

Bohužel na žádnou z Vašich otázek se nám v prověřené literatuře nepodařilo nalézt odpověď. Ve spojení s obcí Broumy jsme na pojmenování Prommen nenarazili. Prošli jsme Etymologický slovník jazyka staroslověnského a Vokabulář webový, který obsahuje několik staročeských slovníků a staročeskou textovou banku, ale slovo „prommen“ jsme zde nenalezli. Etymologický slovník jazyka staroslověnského uvádí pouze výrazy *promykati sę*, *promъknoti sę*, které okazuje na slovo *mъčati* (=zmítat, smýkat). Název Pomořany, pol. Pomorze [-móře], tj. pojmenování území při Baltickém pobřeží v Polsku skutečně vznikl z pův. po-mor-ъ-je "pomoří, území při moři" (dolož. už v 9.stol. jako Pomoria). Odtud i název slovan. kmene Pomořanů (Pomorjane). Pokusíme se ještě dále pátrat, o výsledcích Vás budeme informovat.

Doporučovali bychom Vám Váš dotaz konzultovat spíše s odborníky v dané oblasti. Dále jsou doporučené kontakty...“; konec citace.

Bavorská státní knihovna v Mnichově (Bayerische Staatsbibliothek München) později p. Vajsovi odpověděla, že se v jejím literárním fondu nenachází literatura, která by se zabývala původem názvu obce Prommenhof .

Z obsáhlé odpovědi tedy nevyplývá původ názvu obce zcela jednoznačně, dokonce se v textu uvádí, že na žádnou z otázek se nepodařilo najít odpověď. Pátrání však může pokračovat dále, zvláště pro čtenáře, který se neunavil mnoha odbornými pojmy, poněkud komplikovanými snahami badatelů o výklad a citacemi z archivů.

4. První písemná zpráva o obci

Jak bylo zmíněno v odpovědi Národní knihovny výše, pro historické zkoumání je významný rok 1358. První písemná zpráva o Broumech se vztahuje k manskému dvoru se dvěma lány pozemků (lán byl asi 18 ha), jenž byl zemědělským zázemím pro hrad Týřov. 10. března 1358 král Karel IV. potvrzuje *Lutoborovým synům*: Oldřichu, Buzkovi a Alšovi právo tyto dva lány používat. Konec samostatnosti manského dvora učinila husitská vojska, jež při obléhání hradů Točník a Žebrák v r. 1425 s 7.000 pěšimi a 9.000 jízdními vypálila ves, dvůr i benediktinský klášter na Velizu. Svobodné manství tak zaniklo a stává se robotným. Po sto letech v r. 1522 se rozpadá i držba půdy, když nový pán na Točníku, Jan starší z Lobkovic, dostává v Broumech z tohoto manství jeden lán a s ním i jednoho poddaného. (*Arch. min. vn. kop. 51. fol.57*). Zbytek si udržela vladycká rodina Tatousů z Vraného až do roku 1552. Po 128 let náležely Broumy ke královskému hradu Týřov, než byly opět připojeny ke královskému Křivoklátu v r. 1588 a následně patřila obec Schwanzerbergům. (Cit. z textu Historie obce Broumy. Václav Pelc).

5. Pokus o výklad jména od Karla Žďárského sklídil odbornou kritiku

Historické zmínky o vsi Broumy z dob středověku nejsou časté, ale dochovalo se jich několik, jak je uvedeno v dopise z Národní knihovny. Další snahou o výklad pochází z dílny Karla Žďárského, o který se pokusil v práci „Výklad jmen místních v hejtmanství rakovnickém“.

Zde vyslovuje názor, že název obce je spojen s osobním staročeským jménem *Brúm* nebo *Broum*, ves Broumovy rodiny, což se zdálo mnoha badatelům nejpravděpodobnější, po zakladateli, tzv. "lokátoru". I p. Žďárský zmiňuje, že první dochovaný písemný záznam je z roku 1399, kdy Jindřich z Broum byl rychtářem na sousedních vsích Podmokly a Zvíkovec. Roku 1384 se připomíná písař Matyáš z Broum. (Archiv. čes. 31/179 č.84). Známy český historik a odborník na toponomastiku Dr. A. Profous

velmi přísně kritizoval nedostatky výkladu místních jmen od Karla Žďárského. Uvádím citaci z jeho kritického textu:⁴

"Český intelligent, který se chce spolehlivě poučit o významu místních jmen v českém království, pozná s trpkým zklamáním, že dosud nemáme vědeckého jejich výkladu. Je to pravda tím smutnější, jelikož jest přece všeobecně známo, že český jazykozpyt učinil zejména v době Gebaurově neobyčejný pokrok. S povděkem tedy vítáme každou práci, která chce odstraniti tento opravdu citelný nedostatek. V posledních letech vskutku se stalo několik vážných pokusů, aby byla vědecky vyložena místní jména alespoň některých částí našeho království. Častěji se ovšem objevují výklady našich místních jmen od diletantů bez náležité odborné přípravy. Žunkovič jest jejich typickým představitelem. Přistupme nyní k práci p. Žďárského a sledujme kriticky jeho způsob práce.

V souvislosti s výkladem jména obce Broumy od K. Žďárského však nemá žádné připomínky a uvádí:

"Většina místních jmen rakovnického hejtmanství neposkytuje při výkladu žádných obtíží. Ta jména vykládá p. Žďárský obvyklým způsobem. Ze jmen osobních vykládá: 1. jména čelední na-ice a-ovice, např. Bratronice, Častonice, Mutějovice, Nezabudice, Petrovice atd.; 2. jména vlastnická na-ov a-ín, na př. Branov, Krakov, Jáchymov, Pavlíkov, Zavidov, Amalín, Milostín, Svojetín atd.; 3. někdy jest jm. os. v plurálu, např. Broumy. Tyto výklady by byly neobyčejně podepřeny, kdyby byl p. Žďárský při každém uvedl nějaký doklad, že předpokládané os. jméno též opravdu existovalo, (např. Brum testis Fried. Cod. i 1183, Zauid, faber, homo eccl. Bolesl. t. 1052 atp). Ostatní jm. m. vykládá z obecných substantiv a adjektiv (k těmto jest si třeba domyslit nějaké substantivum), např. Dub, Hvozď, Chlum, Lhota, Újezd, Buková, Lužná, Olešná atd., jiná ze jmen nebo přezdívek obyvatelstva, na př. Chrášťany, Hřebečníky, Hracholusky, Senomaty atd."

6. Má se psáti německy Braum, rozhodla vrchnost

Další historicky zaznamenaný spor o název obce se datuje k roku 1841 při zpracování katastrů. Křivoklátská vrchnost vysvětluje komisi, že se má německy psáti Braum, česky Broum. „Jen takto, a ne jinak se název píše.“ To vedlo k názoru, že jméno pochází z německého jazyka, kde slovo „braun“ znamená hnědý. Ve starší literatuře (V. Pelc) se k tomu uvádí, že „podoba

⁴ Výklad jmen místních v hejtmanství rakovnickém.

Ve Věstníku musejního spolku král. města Rakovníka a polit. okr. rakovnického 1916:

[Věstník](#)

Antonín Profous (2. ledna 1878 Libanice u Chrudimi – 27. března 1953 Praha) byl český středoškolský učitel a odborník na toponomastiku (nauka o původu místních jmen). Ve svém hlavním díle Místní jména v Čechách zpracoval asi 15. 500 jmen českých měst a obcí.

a založení staré vsi do čtverhranu“ svědčí o tom, že místní první obyvatelé byli Slované a ne Němci, jak se snaží někteří vlastivědní pracovníci vykládat, neboť založení i název obce spojovali se vznikem zdejší věhlasné sklářské huti. Tu založil v roce 1603 Kryštof Schürer ze známé německé sklářské rodiny, která od císaře Rudolfa II. obdržela velice významná privilegia a postavení.

Nutno však poznamenat, že dávný způsob uspořádání domů a umístění jednotlivých stavení v obci není archeologicky zdokumentován a z archivních materiálů lze snadno najít, že po třicetileté válce (1618–1648) zde zbylo asi 6 bídnych chalup, protože vše švédská vojska pobrala, a co nešlo ukrást, to bylo spáleno.

Co však nelze přehlédnout, jsou nálezy pracovníků Archeologického ústavu ČSAV, kteří objevili při terénním průzkumu na polích v dolní části obce keramiku vyrobenou na hrncířském kruhu již z období slovanského osídlení. Osídlení a nálezy keramiky z této doby uvádí již Jan Renner v publikaci Rakovnicko v době předhistorické. z r.1915. Typická pro toto období je jednoduchá vlnovka zdobící nádoby pro každodenní použití. Jde o předměty z tzv. *mladší doby hradištní*, tedy období asi 9. stol. po. Kr. Nádoby zdobené tímto symbolem měly ochranný magický význam a souviselo to pravděpodobně s tehdejší vírou a rituálem, že tento znak „posvátné orby“, vlnovka, zajišťuje veškerý obsah uvnitř před nežádoucími a nečistými vlivy. V těchto souvislostech se slovanskými rituály z dob před příchodem křesťanství píše velmi zajímavě a zasvěceně Emilie Bednářová v publikaci *Mysteria země české*.

Obr. 4: *Slovanská keramika z Broum. Foto autor*

7. Verze výkladu spisovatele Otomara Dvořáka

V knize *Křivoklátským královským hvozdem* píše Otomar Dvořák v kapitole V říši boha Velese: "*Obec Broumy je rozložena na svazích nad mokřinatým luhem, kde se spojují potoky Úpoř a Míza. Podle pověsti je její název odvozen od německého Brunnen,*

což znamená "studna". Jihovýchodně od dnešní obce odhalili archeologové stopy keltské osady (z doby 200 až 100 př. Kr.)“⁵

Místní regionální badatelé a ani pamětníci ve svých vyprávěních nikde neuváděli, že by zde byla taková domněnka známa. Na katastru obce nebyla žádná významná nebo posvátná studna, která by v těchto hlubokých lesích inspirovala obyvatelstvo k tomuto typicky německému názvu. Existuje poměrně mnoho historických zpráv z území obce a ani jedna *studnu*, nebo název a události v souvislosti se „studnou“ neuvádí.

Později jsem zjistil, že autor této knihy čerpal pravděpodobně z knihy Karla Voleny z roku 1998 (str. 6). Co však spisovatel Otomar Dvořák uvádí ve správném světle, na základě současných nálezů, je existence menší keltské osady. Ta byla východně za obcí Broumy v místě, kde protéká pramenní část Hořejšího potoka.

V našem pátrání po výkladu názvu obce Broumy však můžeme pokračovat dále. Jak je patrné, nebyl dosud poskytnut žádný přesvědčivý doklad a již nyní mohu slíbit, že po tomto místy složitém, leč detailněji zdokumentovaném přehledu nás čeká velice jednoduchý a snadno ověřitelný důkaz původu místního názvu obce.

8. Stradonické oppidum a jeho blízké okolí

V době existence keltského osídlení významně prosperovalo známé keltské oppidum Stradonice, poblíž dnešního Nižbora a právě s ním tato lokalita pravděpodobně souvisela.⁶ Účel broumské osady se v archeologické literatuře uvádí jako zemědělská osada, což může být nesprávným předpokladem. Stradonické hradiště mělo velmi rozsáhlé plochy v blízkém okolí, kde výzkum potvrdil hospodářská stavení, pěstební plochy a zbytky obrovského množství kostí hospodářských zvířat. Bylo by tedy nelogické pást domestikovaná zvířata v hlubokých nepřístupných lesích, mnoho kilometrů daleko. Zbývají tedy pouze dvě reálnější možnosti, proč se zde usídlila skupina keltských osadníků. Jedna by mohla souviset s blízkou posvátnou horou Velizem, kde mohli druidové provádět své náboženské obřady, a druhá, čistě praktická, se týkala hledání kvalitního ložiska železné rudy, která se dopravovala úzkou lesní stezkou na stradonické oppidum.

Z geologického hlediska je známo, že v okolí této osady jsou bohatá naleziště železné rudy, kde se tehdy prováděl povrchový průzkum a snad i těžba. Železná

⁵ Otomar Dvořák: Křivoklátským královským hvozdem, Nakladatelství Regia s.r.o. 2014, str. 132.

⁶ Nižbor, stálá expozice k oppidu Stradonice:

[Keltové na zámku Nižbor](#)

ruda z oblasti byla dlouho získávána v dolech na Krušné hoře u obce Nový Jáchymov. Rozsáhlé doly na železnou rudu zásobovaly v 19. a 20. století železářny v Králově Dvoře u Berouna. Velká většina zdejších obyvatel zde našla tvrdou práci „na šachtě“ a okolní obce byly tehdy plné horníků. Co se tedy odehrávalo kdysi v malém měřítku, v nenápadné keltské osadě „*Bruma*“, se později rozšířilo do velmi rozsáhlé důlní činnosti. Pro moji hypotézu o existenci této osady *Bruma* a spojení s těžbou železné rudy jsem později našel potvrzení v práci Ing. Mencla.

„Historický vývoj využití železnorudného ložiska na Krušné Hoře zasahuje svými počátky pravděpodobně již do doby keltského osídlení našich zemí. Počáteční období jsou dokumentována pouze archeologickými nálezy, svědčícími o výrobě primitivních železných nástrojů v bezprostředním okolí Krušné Hory. Keltské hradiště u Stradonic, jedno z nejvýznamnějších oppid v českých zemích, lze považovat za důležité výrobní středisko pozdně laténských Čech. Bohatá kolekce nástrojů, pocházející z tohoto hradiště dokumentuje vysokou úroveň této výroby. Existence Stradonic je důkazem, že Keltové v 1. století př.n.l. již bezpečně znali a využívali zdroje železných rud v této oblasti Čech a tím pravděpodobně i krušnohorské ložisko jakožto největší objekt, vhodný pro primitivní povrchovou těžbu železných, lehce tavitelných rud. Doklady, dokumentující dobývání a zpracování železných rud v této době, byly sledovány a identifikovány i přímo na úbočích Krušné Hory. Kovnatost rudy v nadloží obou krevelových ložisek se pohybovala od 30 do 33 % Fe.“ (Železnorudný důl Krušná hora. Ing. Jiří Mencl & kolektiv).⁷

Na tehdejší stradonickém oppidu tedy existovalo několik řemeslných dílen. Mezi ně patřily i kovářské dílny a železářské pece, kde se z této místní rudy vyráběly především zbraně a zemědělské nářadí. V dnešní době by nebyl problém provést odbornou analýzu, která by tyto předměty srovnala s francouzskými nalezišti a zdejší rudou. V okolí nalezišť lze předpokládat existenci dalších podobných osad v té době. Při podrobnějším studiu archeologické literatury se to potvrzuje. Současně probíhal ve zdejších lokalitách nepochybně průzkum možného výskytu zlata, vhodné hlíny na keramiku, písku a dalších surovin pro výrobu a stavby na Stradonicích.

V době vrcholu osídlení obývalo oppidum nad velkou řekou Berounek asi 2000 obyvatel, kteří ovládali kromě hrnčířství, běžného chovu domácích zvířat a lovu, rybolovu i velmi kvalitně šperkařské řemeslo. Archeologické nálezy a komparativní (srovnávací) metoda s nálezy na francouzských oppidech, jako

⁷ Železnorudný důl Krušná hora

Ing. Jiří Mencl & kolektiv:

[Odborný článek, ing. Mencl](#)

je Bibracte¹², potvrdily naprostou shodu s tamními objevenými předměty. A to je zajímavé i z hlediska původu tehdejších obyvatel malé osady „Bruma“.

9. Keltské osídlení zdejšího kraje, nález keltských duhovek v Broumech

Bude nutné ponořit se hlouběji do historie, opustit mnohé falešné hypotézy, protože klíč k názvu obce Broumy je bezpochyby skryt v keltském osídlení místní lokality. Mohli jsme se o tom přesvědčit v předchozím textu. Neexistuje přesvědčivějšího důkazu o tomto osídlení, než jsou archeologické nálezy a jejich zařazení do příslušného historického období. Asi nejstarší zmínkou o nálezu keltských artefaktů je zpráva křivoklátského *hejtmana Baullera* z roku 1644. Pro přesnost našeho bádání bude užitečné uvést podrobnosti a citovat z historických zpráv.

„Ves Broumy patřila už ve 14. století ke křivoklátskému panství. Autor monografie o Křivoklátsku, Václav Kočka, našel záznam ve Státním ústředním archívu v Praze. (spis sign. SMP 90/128) a na jeho základě pak publikoval, že „hejtman Bauller“ r. 1646 hlásil do Prahy, že na vršku u Broum „blíže rybníčku sklenářského jakási žena r. 1644 našla kus zlata a v Praze prodala. Nyní zase jiná žena našla kus zlata a po ní jiní lidé na místě nálezu podkopali silnou jedli, nacházeli 1 až 5 kusů zlata a prodali je. Bauller poslal do Prahy 1 kus na ukázkou a hlásí, že na místě nálezu byl nějaký sbor nebo nějaká bitva. V. Kočka další pokračování události nezná. Uvedl pouze, že patrně šlo o nález nějakých mincí a že toto záhadné místo sluje podnes Zlatý vrch. Vskutku dne 25. května 1646 křivoklátský místohejtman Šimon Bauller napsal dopis úředníkům české komory v Praze.

*Bohuslav Balbín ve svém spisku *Historiae Beatissimae Virginis in Sancta Monte* píše, že se v okolí vrchu Velízu našly zlaté mince, bez nápisu a udání hodnoty, na kterých však byl obraz slunce, měsíce a jiné znaky. Autoři archeologické a numismatické literatury nepochybují, že Balbínova zpráva se týká nálezů keltských mincí, a P. Radoměřský, autor soupisu nálezů keltských mincí, sice dal nálezu samostatné číslo (130), ale současně poukázal na zprávu o nálezu kusu zlata u Broum, okr. Hořovice. Balbínova formulace nedeterminuje přesně lokalitu nálezů mincí (Balbín ji určoval nejspíše podle nejbližšího sakrálního objektu) ani dobu nálezů, ale podle popisu mincí se zdá, že informace pocházela od pamětníka. Soudím, že není podstatnějších důvodů proti ztotožnění nálezů, zachyceného Balbínem pod lokalitou Velíz, s nálezem z r. 1646 ve vsi Broumy. Nelze sice plně vyloučit možnost, že Balbínova zpráva se týká dalšího nálezů duhovek v tomto exponovaném území, ale na druhé straně naprostá absence soudobých písemných pramenů, které by potvrdzovaly Balbínovu zprávu, nás vzhledem k blízkosti Broum vede k názoru o nutném ztotožnění obou nálezů.“⁸*

⁸ [Numismatický sborník č. 18 z roku 1989.](#)

Úvodní článek: Jaroslav Šůla, [Nálezy keltských mincí v Broumech a u Velíze ve světle soudobých archivních dokumentů:](#)

[Numismatický sborník](#)

Kromě nálezů keltských mincí poblíž broumské sklárny v uvedené době došlo v roce 1771 k objevu depotu keltských duhovek v nedalekých Podmoklech. To dokládá existenci dalšího hradiště u Berounky a rozsáhlejší keltské osídlení oblasti. Zlaté mince se našly po prudké letní bouři, kdy z okolních polí voda velmi mohutným přílivem vyplavila ze země bronzový kotel a v jeho okolí se našlo asi 50 kg „zlatých duhovek“. Poklad byl na základě nařízení majitele panství v té době zabaven nálezcům, kteří netušili, o jakou hodnotu se jedná. Byl roztaven a z velké části vznikly zlaté dukáty (viz. obr. 5). Tento depot zlatých mincí z laténského období patřil ve své době k největšímu nálezů tohoto druhu v Evropě a odhaduje se, že v něm bylo přes 7 – 10.000 mincí. Zájemce může získat větší množství odborných informací na webu obce Podmokly. V současné době nabízí i odbornou publikaci týkající se nálezů: „*Podmokelský poklad 250 let (1771–2021) PhDr. Martin Čechura, Ph. D.*“.

Pokud bychom pátrali v archeologické literatuře, okolí obce Broumy bylo osídleno tedy jak v době 9. – 10. století (slovanská keramika, tzv. doba mladší hradištní), tak podobně dokazuje osídlení Kelty nález keramiky z doby laténské při povrchovém sběru na polích mezi obcemi Broumy a Kublovem.

Archeolog PhDr. Pavel Břicháček zde našel kromě keramických střepů, kostí hospodářských zvířat, také zbytky po "mazanici", tedy hrnčířské hlíny obsahující plevy, jež sloužila k omazání stěn příbytků postavených v blízkosti potůčku, který se vlévá do *Oupořského potoka*. Jednalo se zde tedy o menší odloučenou osadu od domovského stradonického oppida. Nejstarší etapa výstavby opevnění tohoto hradiště spadá do období kolem roku 120 př. Kr. a v této době lze tedy předpokládat i zdejší osídlení.

Obr. 5: Dukát Carl Egon Fürstenberg (vlevo), 1772 a Dukát Marie Terezie 1771 raženy z podmokelského pokladu. Foto: deník.cz

Obec Podmokly, zpráva a odborné pojednání o nálezů, pokladu keltských mincí:

[Podmokelský poklad keltských mincí](#)

Obr. 6: Keltské mince ze Stradonic

10. Bruma, Brumaec, Broumaire – keltská etymologie a místní mlhy

Z předchozích kapitol je zřejmé, že všichni vykladači původu místního názvu obce hledali vysvětlení v mladších historických dobách, protože jednoduše neuvažovali možné spojení s daleko starším obyvatelstvem, které ve zdejší oblasti působilo.

Keltové nám zanechali mnoho zeměpisných názvů.⁹ Prakticky všechna jména našich významných řek jsou keltského původu. Například Jizera se za Bójů jmenovala *Isara*, což znamená „rychlá řeka“. Její zahraniční ekvivalent je *Isere* ve Francii, *Izar* v Bavorsku a *Ijzer* v Holandsku. Otava se kdysi nazývala *Atava*, Labe bylo *Albis*, Šumava *Gabreza* – „pohoří kozorohů“. *Daksa* – močál dal zřejmě název obci Doksy, kde před vznikem Máchova jezera byl rozlehlý močál. Také jméno Sudety je keltského původu a znamená „les kanců“. Pro zemědělce bude zase zajímavým zjištěním, že slovo *silos*, značící místo uložení úrody, se vyskytovalo ve tvaru *silos* už za Bójů a mělo stejný význam.

Jedním z nejvýznamnějších francouzských badatelů, kteří objasnili původ obcí a měst ve Francii byl Louis Charpentier. Jeho knihy obsahují velmi cenné informace, které se týkají významných nalezišť a památek po keltských sídlech. Charpentier, známý spisovatel odhalující keltský původ francouzských měst a zeměpisných názvů si stěžuje na podobný problém, který vznikl i v naší oblasti, cit. „*Dokonce ani ve Francii, kde byl místopis celkem stálý, není vždy snadné rozeznat, kde*

⁹ Keltové v Čechách

[Keltská jména](#)

Louis Charpentier: *Obři aneb mystérium počátků*, Paříž 1969, str. 59, (kap. Lug a Luzina)

místní jméno pochází z keltštiny, za což nesou vinu často písaři. Středověcí písaři nezapisovali totiž jména v původním lidovém jazyce, nýbrž v latině. Když uváděli jméno lokality v písemném dokumentu, nenapsali jméno běžně užívané. Snad jim připadalo, že se to v úředním dokumentu nehodí. Přeložili jméno, často různými fonetickými přemety“.

Při svém bádání a překladech z francouzštiny jsem objevil významný zdroj pro výklad místních jmen sídel na území Francie, jež pocházejí z keltského jazyka:

Mémoire sur la langue Celtique, Jean Baptiste Bullet r. 1754 Besancon.

Tento rozsáhlý slovník obsahuje historii keltského jazyka, zdroje v literatuře k této problematice, popis etymologie názvů měst, obcí, řek, lesů, hor na území království francouzského, Španělska, Itálie, Velké Británie.

BRUITHIM, cuire. I.
BRULLEREAH, rugissement. B. De là *Briller* en Franche-Comté, crier & *Braillet* en François.
BRULLIUM. Voyez *Brasilius*.
BRULLSCEANTAS, impétuosité. I.
BRULLU, gands de nôtre-dame plante. B.
BRUM; singulier, *Brumen*, brouée ou petite pluie de peu de durée, brouillard, brume. B. De là *Bruma* Latin; *Brume* en termes de marine, brouillard.
BRUM, pet. I. Voyez *Brom*.
BRUM, puant. I.
BRUM, le même que *Bram*, *Brem*, *Brim*, *Broma*. Voyez *Bal*.
BRUM, le même que *Frum*, *Grum*, *Prum*, *Vrum*. Voyez *B*.
BRUMA, nue, nuée. B. Voyez *Briemen*.
BRUMAEC, embrumé. B.
BRUMARIUS, A. G. qui a du dégoût des aliments. Voyez *Brumflan*, *Brum*.
BRUMEN, éblouissement. B.
BRUMENNA, éblouir. B.
BRUMENNEIN, bruiner. B.
BRUMENNEIN, éblouir. B.
BRUMM, **BRUMOSUS**. Voyez *Brum*.

Obr. 7: Stránka z *Mémoire sur la langue Celtique*, Jean Baptiste Bullet

Na obr. 7 je možné ověřit tento překvapivý keltský pojem. Uvedena jsou slova a příbuzné jazykové kmeny, vycházející ze slov: Brum, Bruma, Brumaec, Brumen. Ve francouzštině keltské slovo *Brum* – fr. brouillard znamená hustou mlhu, *Brumaec* – fr. embrumer zahalený mlhou, pokrytý mlhou, *Brumenna* fr. éblouir, mlžný. Jak by takový název obce zněl česky není právě jednoduché, ale asi podobně jako obce „Světlá“, „Buková“, „Plešivec“, vycházející z místních podmínek. V souvislosti s mlhou se nabízí několik řešení, které však jsou spíše spekulací. V této věci je lépe dát slovo odborníkům; velmi detailně se tímto tématem zabývá Libuše Čižmárová z Ústavu pro jazyk český, časopis *Naše řeč*.¹⁰

¹⁰ [Naše řeč](#)

„*Problematice vývoje pojmenování meteorologických jevů se v naší jazykovědě dosud nevěnovala větší pozornost, ačkoliv nahlédnutí do této oblasti může přinést mnoho zajímavých poznatků. V tomto článku sleduji vývoj pojmenování tří meteorologických jevů.*“

Dále se podrobně zabývá pojmy: *Mlha, kouřmo, zákal, smog*, kde je zajímavá spojitost slovesa *dýmat* a řidšího *dýmit (se)*: *dým stoupal z lesů (Vrchlický); z kuchyně se dýmilo jak z pekárny (A. Mrštík); země dymí (Jungmann)*. A hned jsme u zajímavého spojení s *Dymou, Pánem a strážcem křivoklátských lesů*, podle mnohých pověstí a legend. Pro naše bádání je zajímavá poznámka pod článkem:

„*V kanadské francouzštině vznikl kalk tohoto výrazu fumard, který je tvořen z první části slova fumée ‚kouř‘ a z druhé části slova brouillard ‚mlha‘. (G.-Oscar Villeneuve, Glossaire de météorologie et climatologie, Les presses de l’université Laval, Québec 1980.)*“, přičemž kalk je v lingvistice jeden ze způsobů přejímání slov z jiného jazyka.

Nebo jiný příklad z blízkého okolí obce: „*Tvrzení toto (o původu jména Zvíkovec) hájí vývody, že všechna skoro místa založena obyvatelstvem slovanským národem to rolnickým, mají jména svá od poloh, úkazů přírodních a úrodností, co se kde daří neb nedaří. Dle A. Profouse (Místní jména v Čechách IV., str.794) se Zvíkovec poprvé připomíná r. 1229. Místní název Zvíkovec dle něj pochází od osobního jména Zvíek ze základu "zvek" nebo z apel. "zvíek"(zvok), česky "zvuk", tedy převedeno do srozumitelného jazyka asi jako "zvučný", věhlasný.*“¹¹

Na celém etymologickém zkoumání původu místního jména „*Broumy*“ je nejzajímavější právě význam slova, protože každý, kdo tuto oblast zná ihned zpozorní a pochopí, jak přesné a výstižné je toto pojmenování. **Mlha, mlhavá rána, zamlžený kraj je naprosto typický pro podzimní i teplejší klimatické období zdejšího okolí. Z Oupořského údolí se objevují husté mlhy, kdy není vidět ani na krok; Bruma, keltsky pojmenovaný kraj zahalený mlhou, tedy naprosto významně vystihuje zdejší oblast a polohu.** Pozdější ustálení názvu osady již souvisí zřejmě s příchodem zkušených německých a italských řemeslníků, kteří do zdejší oblasti přicházeli na pozvání českých knížat a králů v průběhu 11. a 13. století nebo přizpůsobením do staré češtiny. O této době píše působivě český historik doc. PhDr. Zdeněk Kalista, např. v knize *Blahoslavená Zdislava*.

¹¹ Z letopisů Zvíkovce, okres Rokycany. Státní archiv Rokycany 1997.

Obr. 8: Pohled na část Oupořského údolí odkud vystupují do krajiny husté mlhy

Podobně se do úzkých dostávají etymologové v místním názvu rybníka *Broumar* u Opočna.¹² Zde je dobré se zamyslet nad spojitostí, že i v této oblasti sídlili Keltové, což dokazují archeologické nálezy. I když zde v té době nebyl rybník, oblast byla poměrně logicky často „zahalena hustými mlhami“, keltsky *Brumou*.

„Broumar je rybník, který se nachází u východního okraje Opočna v okrese Rychnov nad Kněžnou v nadmořské výšce 279 m. Jedná se o největší vodní plochu v rychnovském okrese a v povodí řeky Dědiny. Přesná etymologie názvu není známa, ale badatelé se domnívají, že název rybníka souvisí s opočenským měšťanem Janem Brunarem. Méně pravděpodobná se jeví hypotéza, že rybník vznikl již ve 14. století a jeho název souvisí s vlastním jménem Brummer.“

Jako doplnění k důkazům etymologického původu jména lze uvést následující: Původ z francouzštiny, resp. z keltštiny dokládá i pojmenování měsíce v podzimním období koncem 18. století ve Francii. Je zvláštní, že si této souvislosti nikdo z badatelů dosud nepovšiml.

¹² Podrobněji k rybníku Broumar u Opočna: [Broumar, rybník](#)

Měsíc mlhy, Brumaire koncem 18. století ve Francii:

[Měsíc Brumaire](#)

*Měsíc **Brumaire** je druhý měsíc francouzského republikánského kalendáře odpovídající několika dnům období od 22. října do 20. listopadu gregoriánského kalendáře. Následuje měsíc Vendémiaire, předchází Frimaire. Své jméno má Brumaire „od podzimních hustých mlh“, které jsou typickým charakterem přírody od října do listopadu“, podle textu zprávy předložené Národnímu shromáždění 3. Brumairu roku II (24. října 1793) básníkem a revolucionářem Fabre d'Églantine, jménem „komise pověřené výrobou kalendáře“.¹³*

11. Pár slov o keltské mytologii a legendách

Keltové byli známí tím, že svým sídlištím, oppidům, dávali právě jména, jež typicky vystihovala ráz krajiny. V legendách Keltů se vždy mlhy objevovaly v souvislosti s mlhami Avalonu, což je legendární ostrov artušovských legend. Přítomnost ostrova Avalonu obklopeného mlhou není v keltské mytologii překvapivá, protože v dobách keltského osídlení bylo klima teplejší, tedy optimální pro častý výskyt mlhy. Malé keltské ostrůvky v mořských oblastech, stejně jako okolí jejich sídlišť byly často zahaleny závojem vodních par. V představách tohoto lidu to bylo vždy spojováno s jejich legendami a mytologií.

Neméně zajímavé a důležité jsou podrobnosti týkající se keltských legend v souvislosti s bájným *keltským kotlem*. Jak bylo uvedeno výše, u obce Podmokly byl v roce 1771 nalezen bronzový kotel s obrovským počtem keltských mincí. Je tak trochu komické, jak se někteří současní archeologové snaží vyhnout spojitosti s keltskou mytologií, když v literatuře nahrazují pojem „kotel“ obyčejným „vědem“. To se pak stává významnou překážkou v dalších snahách o lepší poznání této doby v komplexním pojetí. Naopak právě pochopení způsobu myšlení a vnímání světa těmito dávnými obyvateli zdejšího kraje významně podporuje každou snahu se jejich zvykům přiblížit. cit. *„Kotel je ústřední symbol, vyskytující se v řadě pověstí. Jeho měnící se funkce představují jakýsi indikátor postupného růstu vědomí lidí v keltské kultuře. Kotel přichází z jiného světa, mizí pod zemí, znovu se objevuje a putuje z jedné země do druhé. Jeho funkci jako dárce hojnosti, jako prostředníka proměny a nakonec "vědění" je třeba chápat vždy symbolicky“.*¹⁴

12. Stradonice a keltské slovo Stradon a Welys

Není obtížné si domyslet, že keltští osadníci a hledači železné rudy v osadě Bruma byli původně z oppida nad řekou Berouňkou a vlastně pocházeli ze vzdálené Galie, dnešní Francie. "Stradon" znamená v galštině (i keltštině) "úval". Úval je morfologicky sníženina obvykle protáhlého tvaru, na jednom nebo obou koncích otevřená. Kdo toto hradiště navštívil, ihned pochopí, že dominantním tvarem, jenž byl kdysi obklopen vysokými hradbami, řemeslnými dílnami, hospodářskými budovami bylo údolíčko (roklinka) a typický úval, po němž nese i svůj název, dodnes podivuhodně

¹⁴

Keltské mýty, člověk a jeho "jiný svět". Ingeborg Clasurová, str. 219, Vyšehrad 1991

dochovaný od původního keltského obyvatelstva. Toto „údolíčko“ mělo v době druidů svůj velký význam. Pro keltské kněze bylo něčím velmi významným. Způsob vnímání krajiny v souvislosti se zakládáním měst a sídel je dnešním lidem velmi vzdálený a obestřený určitou mlhou tajemna a mystiky.

Jako velmi důležitou souvislost je třeba upozornit na zajímavou skutečnost, totiž že archeologické nálezy z tohoto oppida se tvarově, provedením i materiálem shodují velmi detailně s nálezy v oblasti francouzského oppida Bibracte.¹⁵ Kromě typické laténské keramiky bylo některými archeology objeveno mnoho významných shod. Na zdejšíh hradišti byla také nalezeny keramické zlomky laténských nádob s nápisy latinkou, což patří jistě mezi pozoruhodné objevy a spadají do pozdní fáze osídlení oppida. Lze tedy snadno doložit, že původ zdejších keltských obyvatel, jazyka, a zvláště pojmenování míst je v této oblasti. Podobně i výše zmíněná hora Veliz nemusí být původu slovanského (bůh Veles), protože keltský slovník zahrnuje i tento termín. Nebylo by tedy překvapením, kdybychom našli některá místa pojmenována podobně na území Francie, Británie. Konkrétně jde např. o jméno Welys. (viz. obr.9) Ve francouzštině (*volonté*) jde v etymologickém významu o místo, kde se projevila vyšší moc, božská *vůle*. Tedy o posvátné místo, posvátnou horu. Tento termín by byl však na samostatné pojednání a je mimo rámec tématu.

WELIV, le même que *Gwelw*. Voyez *W*.
WELWCH, voici, voilà. *G*.
WELY, voici, voilà. *G*.
WELYS, volonté. *G*. Voyez *Ewyllys*. *Will* en
 Allemand; *Wilja* en Gothique; *Wila* en ancien
 Saxon; *Unillo* en Théuton; *Will* en Flamand
 & en Anglois; *Wilie* en Suédois & en Ilandois,
 volonté; *Velle* en Latin, vouloir.

Obr. 9: *Welys* - v keltštině má slovo pomocí francouzské etymologie význam posvátného místa.

¹⁵ Za keltské už Hradiště u Stradonic považoval francouzský archeolog J. Déchelette, který pracoval na výzkumu oppida Bibracte na Mount Beuvray u Autunu. Zaujala ho nápadná podobnost nálezů z Bibracte se stradonickými. Vydal srovnávací studii *Les fouilles du Mont Beuvray de 1897 à 1901*; a dokonce se naučil česky, aby mohl knihu J. L. Píče o Stradonicích přeložit do francouzštiny. Vyšla v Lipsku roku 1906 jako „*Le Hradischt de Stradonitz en Bohême*“ a zasloužila se o světovou proslulost hradiště. Svého času bylo dokonce celé vývojové stadium keltského osídlení u nás nazýváno *stradonická kultura*, dnes se však již tento pojem nepoužívá, protože nálezy podobné Stradonickým známe takřka z celého keltského světa.

13. Závěrem pátrání po původu jména obce

Na začátku tohoto textu jsem vytyčil nesnadný úkol, tedy najít nějaké věrohodné stopy, které by pomohly odhalit dávný původ místního názvu obce Broumy na Křivoklátsku. Prošli jsme dobou Karla IV., Přemyslovců a citovali Hájkovou kroniku, která jako jeden z mála písemných pramenů zmiňuje tuto obec jako „*Braumy*“. Popsal jsem také podrobněji všechny známé pokusy odhalit místní název z dobových písemností, podle názorů několika regionálních badatelů. Velmi cennou pomocí byla i zpráva odborníků z Národní knihovny ČR, kteří evidentně nenašli žádnou uspokojivou odpověď. I když odvození jména obce z keltštiny se zdá poněkud troufalým pokusem, přesto je rozhodně zajímavou snahou v této oblasti, navzdory snahám písařů v minulosti jména latinizovat, germanizovat. Pro toto tvrzení existuje celá řada důkazů. Zdá se, že oblast okolí Broum byla trvale osídlena od dávných dob starých Keltů a ústní tradicí se toto zvláštní jméno dochovalo. Přesněji na to může více odpovědět v budoucnosti archeologie, tedy náhodné nebo systematické nálezy v okolí obce.¹⁶

Zdejší obyvatelé se často zajímali o původ místních názvů, takže lze s keltskou etymologií dát ve výjimečných případech do souvislosti některé další názvy, sídel, vrchů a potoků. V okolí obce jsem také našel zatím nezmapované a odborně nezatříděné kamenné řady, které mohly mít konkrétní rituální nebo ryze praktický význam pro tehdejší obyvatelstvo. V dalším hledání původu místních jmen bude možné nahlédnout do minulosti touto neobvyklou cestou, objevit tak zvláštní pouto, které současné obyvatele spojuje se vzdálenými předky a jejich životy.

¹⁶ Na stradonickém oppidu bylo nalezeno neuvěřitelné množství nálezů: zlaté, stříbrné mince, kostěné, železné, bronzové předměty, spony, skleněné náramky a korále, jantarové korále. Bylo zde nalezeno velké množství jemné keramiky, točené na hrnčířském kruhu, která byla zdobena červenou a bílou malbou.

Pochází odtud i velké množství dokladů o zemědělské a výrobní činnosti obyvatel oppida: rýče, radlice, kosy, srpy, sekery, pily, dláta, doklady kováren, slévačských dílen, kovolitectví. Zajímavé jsou jistě nálezy z bronzu, které sloužily jako lékařské předměty – udice, pinzety, hřebeny, lžičky. **Drda, P., Rybová, A.: Keltové a Čechy, Academia, Praha 1998, str. 138-139.**